

Försäkrings- och skadeståndsrättsliga frågor

Sammanfattning

I betänkandet behandlar utskottet 16 motionsyrkanden från den allmänna motionstiden 2009 om försäkrings- och skadeståndsrättsliga frågor. Motionsyrkandena gäller bl.a. obligatorisk ansvarsförsäkring för hundägare, obligatorisk hemförsäkring, försäkringsbolags tillgång till patientjournaler, överfallsskyddet i hemförsäkringar, information vid försäkringsfall, trafikskadeersättning till barn och skadestånd vid saksador.

Utskottet föreslår att riksdagen avslår samtliga motionsyrkanden. Merparten av dessa behandlas i förenklad ordning. I de fallen hänvisar utskottet till ställningstaganden som gjorts tidigare under valperioden.

I betänkandet finns ett särskilt yttrande.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Utskottets överväganden	4
Inledning	4
Obligatorisk ansvarsförsäkring för hundägare	4
Skadestånd vid sakskador	6
Övriga motionsförslag – förenklad beredning	8
Särskilt yttrande	9
Övriga motionsförslag – förenklad beredning, punkt 3 (s, v, mp)	9
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag	10
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2009	10

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. **Obligatorisk ansvarsförsäkring för hundägare**

Riksdagen avslår motion 2009/10:C419.

2. **Skadestånd vid sakskador**

Riksdagen avslår motion 2009/10:C394.

3. **Övriga motionsförslag – förenklad beredning**

Riksdagen avslår motionerna 2009/10:Ju265 yrkande 17, 2009/10:C232, 2009/10:C244, 2009/10:C247, 2009/10:C262, 2009/10:C271, 2009/10:C308, 2009/10:C309, 2009/10:C416, 2009/10:C445, 2009/10:C467 yrkandena 1–3 och 2009/10:C478.

Stockholm den 4 mars 2010

På civilutskottets vägnar

Inger René

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Inger René (m), Ewa Thalén Finné (m), Johan Löfstrand (s), Eva Bengtson Skogsberg (m), Lennart Pettersson (c), Christina Oskarsson (s), Jan Ertsborn (fp), Hillevi Larsson (s), Christine Jönsson (m), Gunnar Sandberg (s), Yvonne Andersson (kd), Anti Avsan (m), Egon Frid (v), Eva Sonidsson (s), Lars Tysklind (fp), Jan Lindholm (mp) och Fredrik Lundh (s).

Utskottets överväganden

Inledning

I betänkandet behandlar utskottet 16 motionsyrkanden från den allmänna motionstiden 2009 om försäkrings- och skadeståndsrättsliga frågor. Motionsyrkandena gäller bl.a. obligatorisk ansvarsförsäkring för hundägare, obligatorisk hemförsäkring, försäkringsbolags tillgång till patientjournaler, överfallsskyddet i hemförsäkringar, information vid försäkringsfall, trafikskadeersättning till barn och skadestånd vid saksador.

Motionsförslagen finns i *bilagan*.

Obligatorisk ansvarsförsäkring för hundägare

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande med krav på obligatorisk ansvarsförsäkring för hundägare. Utskottet hänvisar till gällande rätt.

Motionen

I motion C419 av Helena Bargholtz (fp) föreslås ett tillkännagivande om att det införs krav på en obligatorisk ansvarsförsäkring för hundägare. Motionären anför bl.a. att personer som blir angripna och skadade av hundar kan stå utan möjlighet till ersättning för att hundens ägare saknar ansvarsförsäkring eller tillgångar.

Gällande rätt

Bestämmelser om hundägares ansvar finns i lagen (2007:1150) om tillsyn över hundar och katter. Lagen trädde i kraft den 1 januari 2008 och ersatte bl.a. 1943 års tillsynslag och lagen (2000:537) om märkning och registrering av hundar (prop. 2006/07:126, bet. 2007/08:MJU5, rskr. 2007/08:36). Syftet med den nya lagen är att förstärka skyddet mot skador och avsevärda olägenheter orsakade av hundar. Lagen betonar ägarens ansvar för den egna hunden.

För skador orsakade av en hund gäller sedan tillkomsten av 1943 års tillsynslag ett strikt skadeståndsansvar. Bestämmelsen har överförts till den nya tillsynslagen. Enligt 19 § ska en skada som orsakas av en hund ersättas av dess ägare eller innehavare, även om han eller hon inte vållat skadan. Vad ägaren eller innehavaren har betalat i skadestånd har han eller hon rätt att få tillbaka av den som vållat skadan. Med innehavare avses den som för underhåll eller nyttjande har tagit emot en hund (prop.

2006/07:126 s. 69). Undantag från den strikta skadeståndsskyldigheten gäller under vissa omständigheter för skador orsakade av en hund som polis eller befattningshavare vid försvarsmakten använder i tjänsten. Det finns inte någon skyldighet för en hundägare att teckna en särskild ansvarsförsäkring som gäller skador som orsakats av hunden.

I propositionen till den nya tillsynslagen menade regeringen bl.a. att betydelsen av bestämmelsen om strikt skadeståndsansvar snarare har ökat än minskat med åren, eftersom den med tiden i hög grad har trängt in i allmänhetens medvetande. Regeringen uttalade vidare att de flesta hundägare har god kunskap både om vad som krävs av dem i tillsynshänseende och om det ekonomiska ansvaret för eventuella skador. Detta har, anförde regeringen, medverkat till att begränsa antalet skador orsakade av hundar. I de fall skador ändå har uppkommit medför den strikta skadeståndsskyldigheten i de allra flesta fall att skadan ersätts utan någon rättslig prövning (prop. 2006/07:126 s. 46).

I lagen om tillsyn över hundar och katter slås vidare fast att hundar ska hållas under sådan tillsyn och skötas på ett sådant sätt som med hänsyn till deras natur och övriga omständigheter behövs för att förebygga att de orsakar skador eller avsevärda olägenheter (1 §). Om någon brister i tillsynen över eller skötseln av en hund, får polismyndigheten meddela de förelägganden och förbud som behövs för att förebygga skada eller avsevärd olägenhet. Såväl förelägganden som förbud får förenas med vite (8 §). För att hindra att en hund orsakar skada eller avsevärd olägenhet får polismyndigheten, om inte andra, mindre ingripande åtgärder anses tillräckliga, besluta att den ska omhändertas (11 §). Vidare kan den som allvarligt brister eller tidigare har brustit i sin tillsyn förbjudas att ha hand om en hund (15 §).

Sedan 2001 gäller att en hundägare är skyldig att låta märka sin hund och registrera sitt ägarskap i ett för landet centralt register. I förarbetena till den tidigare gällande lagen om märkning och registrering av hundar uttalades att lagen hade sin grund främst i det tilltagande problemet med farliga och aggressiva hundar. Som ytterligare skäl för ett register nämndes bl.a. att det också kunde bli lättare att avgöra vem som har ansvaret för skador som en hund orsakat (prop. 1999/2000:76 s. 9 f.). Bestämmelserna om märkning och registrering har i allt väsentligt förts över till den nya tillsynslagen. I propositionen till den nya lagen anförde regeringen bl.a. att Djurskyddsmyndigheten haft ett regeringsuppdrag att utreda frågor om efterlevnaden av lagen om märkning och registrering av hundar. Av myndighetens rapport från december 2005 framgår att registret numera är välfungerande och att antalet registreringar stadigt ökar samt att registret har kommit till stor praktisk användning genom att de flesta polismyndigheter och länsstyrelser samt många kommuner använder det vid eftersökande av hundägare (prop. 2006/07:126 s. 26 f.).

Tidigare behandling

Ett motionsyrkande med krav på obligatorisk ansvarsförsäkring för hundägare har tidigare behandlats och avstyrkts av lagutskottet i det av riksdagen godkända betänkandet 2000/01:LU19. Utskottet var inte berett att förorda att en sådan ansvarsförsäkring skulle införas. Enligt utskottets mening borde man i stället avvakta vilka effekter lagen om märkning och registrering av hundar kunde få.

Utskottets ställningstagande

Som framgår av den ovan lämnade redovisningen har en hundägare strikt skadeståndsansvar för skador som hunden orsakar. Genom lagen om tillsyn över hundar och katter har samhällets möjligheter att ingripa i situationer där hundar orsakar eller riskerar att orsaka skada ökat. Kravet på märkning och registrering av hundar gör det dessutom enklare att fastställa vem som är ägare till en hund.

Utskottet är mot denna bakgrund inte berett att förorda att det införs ett krav på obligatorisk ansvarsförsäkring för hundägare. Motion C419 bör därför avslås.

Skadestånd vid saksador

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om ökade möjligheter till skadestånd vid saksador. Utskottet hänvisar bl.a. till gällande rätt.

Motionen

Lars-Arne Staxäng (m) anser i motion C394 att den som drabbas av saksador ska hållas skadeslös. Enligt motionären har det blivit allt vanligare att bl.a. ungdomar anlägger bränder eller gör sig skyldiga till annan skadegörelse som orsakar skador för mycket stora belopp på både enskild och offentlig egendom. Det är synnerligen viktigt att ungdomar får klart för sig att de i sådana fall riskerar att de själva eller deras föräldrar får betala betydande skadestånd. Motionären anser att regeringen bör se över lagstiftningen i syfte att öka möjligheterna till skadestånd vid saksador och föreslår ett tillkännagivande i enlighet härmed.

Gällande rätt

Enligt 2 kap. 1 § skadeståndslagen ska den som uppsåtligen eller av vårdslöshet vållar sakskada ersätta skadan. Skadestånd med anledning av sakskada omfattar, enligt 5 kap. 7 § skadeståndslagen, ersättning för 1. sakens värde eller reparationskostnad och värdeminskning, 2. annan kostnad till följd av skadan, 3. inkomstförlust eller intrång i näringsverksamhet.

Med begreppet sakskada avses i första hand en genom fysiska medel direkt tillfogad skada på fysiska föremål, vare sig dessa är fast egendom eller lösa saker. Till exempel ett nedbrunnet hus, plåtskada på bil vid kollision och en vid bollspel krossad fönsterruta. Grundprincipen är att den som lider sakskada ska ha full ersättning för skadan. Ersättningen ska återställa det som har blivit förstört, försämrat eller minskat till dess tidigare värde (se Bengtsson och Strömbäck, Skadeståndslagen – en kommentar, tredje uppl. 2008, s. 331 f.).

I 6 kap. 2 § skadeståndslagen finns en allmän jämningsregel. Är skyldighet att utge skadestånd oskäligt betungande med hänsyn till den skadeståndsskyldiges ekonomiska förhållanden kan, enligt denna paragraf, skadeståndet jämkas efter vad som är skäligt, varvid även den skadelidandes behov av skadeståndet och övriga omständigheter ska beaktas.

De grundläggande reglerna om skadeståndsansvar i skadeståndslagen gäller även barn och ungdomar. För barn och ungdomar finns emellertid en särskild begränsningsregel i 2 kap. 4 § skadeståndslagen som anger att den som vållar skada innan han har fyllt 18 år ska ersätta skadan i den mån det är skäligt med hänsyn till hans ålder och utveckling, handlingens beskaffenhet, föreliggande ansvarsförsäkring och andra ekonomiska förhållanden samt övriga omständigheter.

Föräldrar ansvarar enligt gällande rätt inte för sina barns skadeståndsskyldighet. Däremot kan föräldern ha ett självständigt skadeståndsansvar för skador till följd av egen oaktsamhet vid tillsynen av ett barn. Enligt 6 kap. 2 § andra stycket föräldrabalken ska vårdnadshavare i syfte att hindra att barnet orsakar skada för någon annan svara för att barnet står under uppsikt eller att andra lämpliga åtgärder vidtas. Om vårdnadshavaren försummar detta tillsynsansvar uppsåtligen eller av vårdslöshet kan det medföra skadeståndsskyldighet enligt huvudregeln i 2 kap. 1 § skadeståndslagen.

Pågående arbete

I lagrådsremissen Ett skärpt skadeståndsansvar för vårdnadshavare, vilken nyligen överlämnats till Lagrådet, föreslår regeringen ändringar i skadeståndslagen som i praktiken innebär ett strängare skadeståndsansvar för vårdnadshavare till barn som har fyllt 15 år. Syftet är att tydliggöra att föräldrarna bär huvudansvaret för sina barn och ungdomar. Förslaget innebär att en förälder som har vårdnaden om ett barn ska ansvara för vissa typer av skador som barnet orsakar. Ansvaret förutsätter inte att vårdnadshavaren varit vårdslös. Ansvaret ska gälla person- och sakskada och skada genom kränkning som barnet vållar genom brott. Vårdnadshavarens ansvar ska för varje skadehändelse vara begränsat till högst en femtedel av prisbasbeloppet. Dessutom ska skadeståndsansvaret undantagsvis kunna jämkas om det i ett enskilt fall skulle vara uppenbart oskäligt att tillämpa det.

Regeringen har aviserat en proposition till den 23 mars 2010.

Utredningen om frivillig betalning av brottskadestånd föreslår i sitt betänkande Lätt att göra rätt – om förmedling av brottskadestånd (SOU 2010:1) att alla som genom dom eller strafföreläggande åläggs att betala brottskadestånd under en begränsad tid ska ha möjlighet att fullgöra skadeståndsskyldigheten genom betalning till ett betalningsförmedlande organ. Den skadeståndsskyldige ska informeras om möjligheten tillsammans med domen eller strafföreläggandet. Utredningens förslag syftar till att skapa goda förutsättningar för skadeståndsskyldiga att göra rätt för sig. Samtidigt vill utredningen göra det enkelt för målsägande att få betalt utan att behöva ha någon ytterligare kontakt med den skadeståndsskyldige.

Betänkandet är för närvarande föremål för beredning inom Regeringskansliet.

Utskottets ställningstagande

Som redovisats ovan är en grundläggande princip enligt skadeståndslagen att den som drabbats av en sakskada ska ha full ersättning för skadan. Denna grundprincip gäller även i de fall barn och ungdomar har orsakat skador. Utskottet kan således konstatera att gällande regelverk ligger i linje med motionsönskemålen.

Utskottet är inte berett att föreslå någon åtgärd från riksdagens sida med anledning av motion C394, varför den bör avslås.

Övriga motionsförslag – förenklad beredning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår de motionsförslag som bereds i förenklad ordning.

Jämför särskilt yttrande (s, v, mp).

I motioner från 2009 års allmänna motionstid har väckts förslag som rör obligatorisk hemförsäkring, barnförsäkringar, försäkringsbolags tillgång till patientjournaler, överfallsskyddet i hemförsäkringar, information vid försäkringsfall, rättsskydd vid förvaltningsrättsliga tvister, trafikskadeersättning till barn och patientskadelagen. Motsvarande eller i allt väsentligt motsvarande motionsförslag har utskottet behandlat tidigare under valperioden. Detta har gjorts i betänkandena 2006/07:CU17, 2007/08:CU13 och 2008/09:CU20, och riksdagen har i enlighet med utskottets förslag avslagit motionsyrkandena. Utskottet står fast vid sina senaste ställningstaganden och det föreligger inte heller andra skäl att åter behandla motionerna i vanlig ordning. Motionerna avstyrks därför.

Särskilt yttrande

Övriga motionsförslag – förenklad beredning, punkt 3 (s, v, mp)

Johan Löfstrand (s), Christina Oskarsson (s), Hillevi Larsson (s), Gunnar Sandberg (s), Egon Frid (v), Eva Sonidsson (s), Jan Lindholm (mp) och Fredrik Lundh (s) anför:

Utskottet har efter förenklad motionsberedning avstyrkt vissa motionsförslag. Då det gäller dessa förslag hänvisar vi till de senaste ställningstaganden som gjorts av företrädare för våra respektive partier i motsvarande frågor i betänkandena 2006/07:CU17, 2007/08:CU13 och 2008/09:CU20, i förekommande fall ihop med företrädare för andra partier. Vi vidhåller de synpunkter som förts fram men avstår från att på nytt ge uttryck för avvikande uppfattningar i en reservation.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2009

2009/10:Ju265 av Eva Olofsson m.fl. (v):

17. Riksdagen begär att regeringen återkommer med förslag till lagstiftning som innebär att överfallsskyddet i hemförsäkringen även ska gälla för en skadelidande som utsatts för våld av en medförsäkrad familjemedlem.

2009/10:C232 av Annie Johansson och Sofia Larsen (båda c):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att begränsa försäkringsbolagens tillgång till patientjournaler.

2009/10:C244 av Marie Nordén och Berit Andnor (båda s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om förändringar i trafikskadelagen.

2009/10:C247 av Catharina Bråkenhielm (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om möjligheten för alla barn att få ett rimligt försäkringsskydd.

2009/10:C262 av Göte Wahlström m.fl. (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om förändringar i trafikskadelagen.

2009/10:C271 av Siw Wittgren-Ahl och Ronny Olander (båda s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om obligatorisk hemförsäkring.

2009/10:C308 av Peter Hultqvist och Carin Runeson (båda s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om rättsskyddsförsäkringarna när det gäller möjligheten att anlita ett juridiskt ombud i samband med förvaltningsrättsliga ärenden.

2009/10:C309 av Peter Hultqvist och Carin Runeson (båda s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om rätt till juridiskt ombud i samband med tvister och skadereglering enligt patientskadelagen.

2009/10:C394 av Lars-Arne Staxäng (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ökade möjligheter till skadestånd vid avsiktlig sakskada.

2009/10:C416 av Anita Brodén (fp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att säkerställa en automatisk samordning för försäkringsutbetalning till efterlevande.

2009/10:C419 av Helena Bargholtz (fp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att hundägare ska vara skyldiga att ha obligatorisk ansvarsförsäkring.

2009/10:C445 av Siw Wittgren-Ahl och Lars Johansson (båda s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om trafikskadeersättning till barn.

2009/10:C467 av Marianne Watz (m):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att försäkringsbolagens tillgång till patientjournaler ska begränsas till att gälla endast utdrag som ger relevant information för försäkringsmässiga bedömningar.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att behörigheten och tillgången till dessa utdrag bör regleras på liknande sätt som i sjukvården.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att bevarandetiden och hanteringen efter avslutat ärende bör regleras.

2009/10:C478 av Ronny Olander (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en översyn av frågan om trafikskadeersättning till barn bör utgå med ett schablonbelopp.